

Vrienden van het AIRBORNE MUSEUM

Aad Groeneweg overleden

Op 25 juli jl. overleed Aad Groeneweg, die jarenlang verbonden was geweest aan het Airborne Museum. Aad werd op 4 juli 1975 bestuurslid van de Stichting voor Heemkunde in de Gemeente Renkum, met een afdeling Airborne Museum, in de functie van secretaris, een taak die hij tot 24 november 1977 vervulde. Bij de oprichting van de Stichting Airborne Museum op 24 november 1977 ging hij als gewoon bestuurslid over in die stichting. Hij was nauw betrokken bij de inrichting van het nieuwe Airborne Museum in Hartenstein in 1978 en hij had een groot aandeel in de keuze van de foto's en het schrijven van de bijschriften in het Nederlands en Engels. Na het vertrek van de directeur Wilhelm, voerde hij samen met Wybo Boersma en Berry de Reus tot 1994 de directie van het museum. Van 28 augustus 1987 tot 27 juni 2005 vervulde hij de functie van Vice-Voorzitter van de Stichting Airborne Museum.

Bij de herinrichting van het museum in 1993 had hij wederom een groot aandeel. Hij bezat een uitgebreide kennis van de Slag om Arnhem en kende veel veteranen. Regelmatig leidde hij battlefieldtours, vooral voor Britse militairen. Hij werkte mee aan verschillende documentaires over de Slag en was zelfs op de Japanse TV te zien. Ook verleende hij zijn deskundige medewerking aan enkele tientallen boeken over de Slag om Arnhem. Jarenlang had hij het beheer over het museumarchief en de bibliotheek. Uit Engeland verwierf hij veel documentatie voor het archief. Aad was duidelijk een documentalist en 'boekenman' en geen materieel deskundige. Hij bekeek de slag altijd vanuit de Britse zijde. Met de Duitse kant van de Slag om Arnhem had hij geen binding.

Op 22 december 2007 trad hij op eigen verzoek uit het bestuur, doch bleef beschikbaar als adviseur. De laatste jaren liet zijn gezondheid te wensen over, maar af en toe kwam hij nog op het museum en trad hij nog op als gids bij een battlefieldtour.

Op de dag van zijn crematie trok de rouwstoet met zijn stoffelijk overschot langs de ingang van het Airborne Museum, als laatste eerbetoon voor Aad's jarenlange betrokkenheid bij het museum. (Wybo Boersma)

Stille bloemenhulde

Ineens lag het er: een bloemstuk met een kaartje. De bloemen waren neergelegd bij een oude kastanjeboom, onderaan de Weverstraat in Oosterbeek, ter

Bloemstuk, neergelegd bij een oude kastanjeboom aan de Beneden-Weverstraat in Oosterbeek, ter herinnering aan major Robert Cain VC.

hoogte van de splitsing met de Dr. Breveestraat. Op het kaartje stond: 'In Remembrance, Major Robert Henry Cain VC, R.I.P., Never forgotten, From the lads of The Staffordshire Regimental Association, Stafford Branch, 14 May 2010'. Een eenvoudig, maar ontroerend eerbetoon aan een man die in september 1944 eerst op Bovenover in Arnhem en later in het gebied bij de Oude Kerk in Oosterbeek grote moed en doorzettingsvermogen toonde, door o.a. persoonlijk een aantal Duitse tanks buiten gevecht te stellen. Voor zijn dapperheid werd hem na de Slag het Victoria Cross toegekend. De meeste wandelaars stonden even stil bij de oude kastanje en lazen het kaartje bij de bloemen. Maar slechts een enkeling zal zich bewust zijn geweest van de historische betekenis van deze stille bloemenhulde.

'The Arnhem Fellowship'

In September 1944 was Tony Hibbert Brigade Major van de 1st Parachute Brigade. Hij vocht bij de Rijnbrug in Arnhem, werd aan het eind van de strijd gevangen genomen, maar wist na enkele dagen weer te ontsnappen. Vervolgens was hij nauw betrokken bij Operatie Pegasus I, waarbij op 22 oktober 1944 bijna 140 geallieerde militairen over de Rijn wisten te ont-

snappen. Hij raakte die periode zeer onder de indruk van de capaciteiten en de moed van het Nederlandse Verzet. Na de bevrijding, in mei 1945, kwam hij terug met een jeep vol goederen, om zijn dankbaarheid te tonen aan alle mensen die geholpen hadden bij operatie Pegasus I. Daarna kwam hij bijna ieder jaar naar Nederland voor de herdenking van de Slag om Arnhem. In 1984 leek het hem een goed idee om een reünie te organiseren voor militairen die in 1944 over de Rijn waren ontsnapt en de Nederlanders die hen daarbij geholpen hadden. Daarna is iedere vijf jaar een dergelijke reünie georganiseerd, behalve in 1988. In 2004 wist Tony Hibbert met veel moeite Sir Brian Urquhart over te halen om voor de herdenkingen vanuit Amerika naar Arnhem te komen. In September 1944 was majoor Brian Urquhart inlichtingenofficier van generaal Browning, commandant van het 1st British Airborne Corps. Majoor Urquhart had Browning gewaarschuwd voor de risico's van de geplande luchtlandingsoperatie, mede naar aanleiding van het feit dat op luchtfoto's van het gebied bij Arnhem Duitse gepantserde eenheden waren ontdekt. Brian Urquhart's waarschuwingen werden echter genegeerd en hij werd op ziekteverlof gestuurd. Voor hem werd dit een traumatische ervaring, vooral nadat uiteindelijk bleek dat zijn analyse de juiste was geweest! Toen Brian Urquhart in 2004 voor het eerst de herdenking van de Slag om Arnhem meemaakte, was hij zeer onder de indruk. Zoiets had hij nergens anders ter wereld meegemaakt. Evenals Tony Hibbert was hij overtuigd dat deze herdenkingen van grote waarde zijn en moeten doorgaan, ook als de veteranen niet meer kunnen komen. Hij zegde Tony Hibbert dan ook alle steun toe bij zijn plannen om dit te verwezenlijken. Tony Hibbert heeft de afgelopen jaren veel nagedacht over hoe wij dit moeten organiseren. In september 2009 lanceerde hij het idee om een organisatie in het leven te roepen, waar de volgende generaties, kinderen en kleinkinderen van veteranen, verzetsmensen en burgers, die in de oorlog bij de gebeurtenissen betrokken waren, lid kunnen worden. Later bedacht hij dat iedereen, die de waarde hecht aan het levend houden van de herinnering aan die ingrijpende oorlogsperiode, lid zou moeten kunnen worden. Zijn ideeën hebben nu geresulteerd in de oprichting van de 'The Arnhem Fellowship'. U kunt daar lid van worden, en binnenkort wordt er ook in Nederland een bankrekening voor geopend. In September van dit jaar zal de eerste ledenvergadering worden gehouden. Meer informatie kunt u vinden op de website: www.arnhem1944fellowship.org (Hiltje van Eck)

Duitse militair herbegraven

Op woensdag 26 mei jl. zijn op de Duitse Militaire Begraafplaats te Ysselsteyn (Limburg) de stoffelijk resten van 17 soldaten ter aarde besteld, die de afgelopen jaren in Nederland zijn gevonden. Daarbij was ook de Duitse militair die in april 2008, tijdens een gerichte zoekactie met metaaldetectors naar de vermiste Britse *Lance Corporal* Eric Melling, op de Westerbouwingheuvel bij Oosterbeek werd gevonden. Het ging om de *Oberbootsmannsmaat der Reserve* Johann Peter Grabowski, geboren op 1 augustus 1913, die tijdens gevechten in Oosterbeek op 25 september 1944 om het leven kwam. Johann was ingedeeld

bij de 3. *Kompanie van de 10. Schiffsstammabteilung*, een onderdeel van de *Kriegsmarine*, waarvan enkele compagnieën tijdens de Slag om Arnhem werden ingezet bij de Westerbouwing en in de bossen van de Hoge Oorsprong. Tijdens de genoemde zoekactie werd zijn stoffelijk overschot aangetroffen in een voormalige schuttersput. De belangrijkste vondst die tot zijn identiteit zou leiden, was het identiteitsplaatje met daarop de naam van de drager. Daarnaast werden persoonlijke bezittingen als een polshorloge, restanten van een portemonnee en een gouden trouwring met inscriptie gevonden. Johann Peter Grabowski kreeg tijdens een sobere plechtigheid zijn definitieve rustplaats. Aanwezig waren familieleden van de gesneuvelden, en daarnaast onder andere Duitse en Nederlandse schoolkinderen, de Duitse ambassadeur Thomas Läufer, vertegenwoordigers van de Bergings- en Identificatiedienst van de Koninklijke Landmacht en de *Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge*, en de vindsters van Johann Peter Grabowski. (David van Buggenum & Hans Timmerman)

'Airborne Feelings' stimuleert 'battlefield-toerisme'

Op vrijdag 20 augustus presenteerde de organisatie 'Airborne Feelings' in het Airborne Museum in Oosterbeek hun nieuwe brochure, folder en website. 'Airborne Feelings', wil alle informatie verstrekken in de regio van de Veluwezoom en de Gelderse Vallei op het terrein van 'battlefield toerisme'. Met medewerking van de gemeenten in de regio wil zij samen met een aantal maatschappelijke organisaties de krachten bundelen om de toerist nog beter van dienst te zijn. De eerste uitgaven zijn een brochure met een kaart en met informatie over monumenten, evenementen, wandel- en fietsroutes en een folder met een overzicht van alle evenementen in de herdenkingsperiode. Verdere informatie kan worden gevonden op de website: www.airbornefeelings.nl.

'Ondergedoken op de Veluwe'

Hoewel we de terugtocht over de Rijn in de nacht van 25 op 26 september 1944 vaak beschouwen als het einde van de Slag om Arnhem, blijkt dit in veel gevallen niet op te gaan. Een groot aantal Britten, die letterlijk 'de boot gemist' hadden, wisten zich aan krijgsgevangenschap te onttrekken door zich schuil te houden. Door het Verzet werden ze opgevangen en verzorgd. De groep werd langzaam maar steeds groter, omdat er nog voortdurend nieuwe 'zwervers' opdoken en ook steeds weer militairen uit krijgsgevangenschap en hospitalen wisten te ontsnappen. Deze belasting werd voor het verzet te zwaar, en de kans op ontdekking werd te groot. In zijn nieuwe boek 'Ondergedoken op de Veluwe' beschrijft Wolter Noordman de ontsnapingsoperatie Pegasus II, de tweede poging om een grote groep van de bovengenoemde militairen naar bevrijd gebied te brengen. Maar het boek beschrijft veel meer. In deel 1 worden de belevenissen gevolgd van de bemanning van een Amerikaanse B-24 *Liberator*, die op zaterdag 29 april 1944 neer stort in de omgeving van Apeldoorn. Door hun spoor te volgen en ook uitgebreid in te gaan op hun helpers en op andere onderduikers die ze tegen-

komen, wordt een goed beeld geschetst van de spanning en de moeilijkheden van die dagen. Ook komen hierdoor opmerkelijke verbanden aan het licht tussen ogenschijnlijk onafhankelijke gebeurtenissen. In deel 2 wordt de operatie Pegasus II beschreven. Hier wordt ingegaan op de oorzaken van de mislukking, passeren de diverse lezingen en verhalen de revue en volgt de complete lijst met deelnemers. Een aantal deelnemers en gebeurtenissen worden uitgebreid beschreven, waaronder de verdwijning van Johan Doorn. Uniek is het ooggetuigenverslag van Duitse kant. Deel 3 beschrijft de lotgevallen van een groep geallieerde militairen, die de aansluiting bij Pegasus II hebben gemist. Zij worden weer door het verzet verborgen en verzorgd. Onder meer kruisen zij het bekende 'Verscholen Dorp' (het onderduikerskamp 'Pas Op' in de bossen bij Nunspeet). Een aantal van hen weet uiteindelijk via de Biesbosch te ontkomen. De schrijver heeft de namen, data en tijden van 48 man, die via de Biesbosch zijn gecroost, kunnen achterhalen. Het boek nodigt ondanks de omvang (507 pagina's!) uit tot lezen. In de noten achter in het boek is veel extra informatie opgenomen. Helaas zit je daardoor wel telkens met een vinger tussen de bladzijden te lezen om snel heen en weer te kunnen bladeren. Bijzonder geschikt voor de vakanties of tijdens lange winteravonden. 'Ondergedoken op de Veluwe' door Wolter Noordman is uitgegeven door Kok Omniboek te Kampen onder ISBN 978-90-5977-450-6, en is verkrijgbaar via de reguliere boekhandel en in het Airborne Museum voor € 18,95. (Gerard Gijbsbertsen)

Oproep

Onlangs kwam uit een particuliere collectie een foto tevoorschijn, die tijdens of kort na de Slag om Arnhem moet zijn gemaakt. De afbeelding, die hierbij is afgedrukt, toont twee Duitse militairen in een buitgemaakte 'airborne' jeep. Het is onbekend waar de opname is gemaakt, maar het zal vermoedelijk wel in de regio Arnhem zijn. Wie herkent deze lokatie? Alle informatie hierover kunt u sturen naar Geert Maassen, email adres: g.h.maassen@morfeem.nl

Twee Duitse militairen in een buitgemaakte 'airborne' jeep. Waar is deze foto gemaakt?

'Langs de sporen van operatie Market Garden'

In de serie 'Historische route' is onlangs een deel verschenen, getiteld 'De Slag om Arnhem' met als ondertitel: 'Langs de sporen van de operatie Market Garden 17-26 september 1944'. Hoewel er verschil-

lende Engelse gidsen bestaan, die het slagveld van de operatie Market Garden beschrijven, is het alweer geruime tijd geleden dat er een Nederlandstalige gids verscheen. De twee boekjes die in 1990 door Paul Vroemen werden geschreven, zijn inmiddels verouderd. Dit nieuwe boek is bedoeld als een handleiding voor bezoekers die de route vanaf de Belgische grens tot Arnhem willen volgen. Het grootste deel van het boek, 129 pagina's, is gewijd aan de geschiedenis van de operatie Market Garden. Op zich is deze beschrijving niet slecht. Het geeft een goed overzicht van de operatie, maar het is niet wat je verwacht van een reisgids. De verschillende kleurenkaarten verduidelijken het geheel, maar moesten evenals de foto's klein gehouden worden omdat het boek niet groter is dan 12 x 20 cm. In de bijschriften van de foto's zitten nogal wat fouten. Hier had de schrijver zorgvuldiger mee kunnen omgaan. Zo is de foto op pagina 85 niet in Arnhem genomen, was brigade-generaal Hicks niet op Hartenstein (pagina 91), staan op de foto op pagina 91 geen officieren van de KOSB en is de Rijnbrug bij Arnhem niet op 4 november door de Amerikanen gebombardeerd (pagina 130), om maar een paar voorbeelden te noemen. Het tweede deel van 30 pagina's, de eigenlijke routebeschrijving, bestaat uit twee historische routes. De eerste begint bij de Joe's brug in Lommel, België. Verwacht echter niet een uitgebreide routebeschrijving. Het is een opsomming van de verschillende monumenten, die herinneren aan gebeurtenissen tijdens de septemberdagen van 1944, soms met een kleine verduidelijking. Soms moet je maar raden waarom het monument er staat of teruggaan naar het eerste gedeelte. Een goede bijgewerkte wegenkaart is echter onontbeerlijk om de monumenten te vinden. Zeker nu de nieuwe A50 dwars door het voormalige gevechtsgebied loopt. Uiteindelijk stopt de route in Driel. De tweede route gaat door het gevechtsgebied bij Arnhem en Oosterbeek. Ook hier gaat de tocht weer langs monumenten, maar er is vaker een beschrijving bij. Aan de ene kant zijn de beschrijvingen actueel – de Liberation Route wordt bijvoorbeeld genoemd – maar aan de andere kant staan er storende fouten in. De Tafelberg was na de slag niet totaal verwoest; in de hal van Dreyeroord is geen museum, maar in één van de zalen staan (tijdelijk) een aantal vitrines met voorwerpen van de KOSB; hotel Hartenstein is niet in 1978, toen het Airborne Museum erin trok, te koop aangeboden; de perimeterwandeloort loopt niet alleen langs posities van de Borden. Hoewel de beschrijving van route 2 vollediger is dan bij route 1, zullen veel bezoekers bijvoorbeeld het monumentje voor de neergestorte Stirling LJ883, tegenover restaurant Planken Wambuis bij Ede waarschijnlijk niet vinden. Zoals de schrijver zelf al aangeeft, is het onmogelijk de routes in één dag te rijden, zeker als je ook nog de verschillende musea wilt bezoeken. Het is best een aardig boek voor een lage prijs, maar verwacht er niet teveel van als reisgids voor een tocht langs het gebied van Market Garden. 'De Slag om Arnhem' door Aad Spanjaard is een uitgave van Elmar, (Rijswijk, 2010), ISBN 978 90389 1986 7. Het boek telt 180 pagina's en is geïllustreerd met foto's en kaarten. De uitgave is te koop in het Airborne Museum en in de boekhandel en kost € 14,95. (Wybo Boersma)

'GHQ Liaison Regiment: Operation Market Garden'

Onlangs verscheen het boekje 'GHQ Liaison Regiment: Operation Market Garden', door Asher Pirt. Het boekje pretendeert de rol deze eenheid, die meer bekend werd als 'Phantom', tijdens operatie Market Garden te beschrijven. Het GHQ Liaison Regiment 'Phantom' bestond uit verschillende teams. De grootte varieerde nogal, maar was gewoonlijk 1 officier en 6 tot 10 onderofficieren en soldaten. Ze waren zowel van de afkomstig van de verbindingdienst als van andere eenheden. Hun berichten gingen rechtstreeks van het front naar het legerhoofdkwartier. Dat bleef zodoende snel op de hoogte van de werkelijke situatie aan het front. Voor de verbindingen werden 22 sets, en later 9 en 52 sets gebruikt. De seinsnelheid was opgevoerd van 22 tot 26 morsetekens per minuut. Ook de training in het vercijferen van berichten was zeer belangrijk.

Tijdens operatie Market Garden waren er teams toegevoegd aan het 1st Airborne Corps HQ, Second Army HQ, 43e Britse Divisie, 1e Airborne Divisie, 82e US Airborne Divisie, 101e US Airborne Divisie en de 52e Lowland Divisie.

De schrijver heeft zoveel mogelijk verslagen geraadpleegd van overlevenden van 'Phantom', die aan deze operatie hebben deel genomen. Helaas is er nog steeds weinig bekend van het Phantom team bij Arnhem, dat onder bevel stond van luitenant N.A. Hay. Ook schrijver Asher Pirt komt maar met enkele gegevens, die niet veel verschillen van wat beschreven staat in het boek 'Phantom' van Philip Warner. Hij geeft aan dat Phantom bij Arnhem wel berichten kon sturen, maar hij schrijft nergens waarom zij wel verbinding hadden. De soort apparatuur en de toegewezen frequenties kunnen van grote invloed geweest zijn. Op 23 september 1944 was het Phantom-net de enige verbinding tussen de 1e Airborne divisie en het 1e Airborne Corps. Een uittreksel van de berichten verzonden vanaf Oosterbeek, zoals opgenomen in het boek van Warner, zou een goede aanvulling geweest zijn.

Slecht negen pagina's gaan over Phantom tijdens Market Garden, zes pagina's over wat Phantom leden later gedaan hebben en veertien pagina's zijn blanco. Gezien het grote aantal mensen die de schrijver zegt geraadpleegd te hebben, is dit een mager resultaat. Het boekje brengt niets nieuws en is voor de prijs van € 11,80 veel te duur.

Meer informatie over Phantom is te vinden in het Franse maandblad 'Militaria' in de nummers 180, 182 en 184 uit 2000. 'GHQ Liaison Regiment: Operation Market Garden' door Asher C.J. Pirt verscheen bij uitgever Walmer (2010), ISBN 978-1-4457-4937-2, 30 pagina's, € 11,80.

Het boekje is via internet te bestellen bij: www.lulu.com/product/paperback/ghq-liaison-regiment-operation-market-garden/10274397.

Het wordt geleverd in 3-5 werkdagen.

(Wybo Boersma)

De 'Battlefields Trust'

In 1991 werd in Engeland *The Battlefields Trust* (BFT) opgericht. Bij de oprichting was Wybo Boersma aanwezig namens het Airborne Museum en de toenmalige VVV Arnhem. Bij die gelegenheid hield hij een lezing met als onderwerp "Battlefields in the Netherlands".

De BFT zet zich in om voormalige slagvelden te bewaren. Leden zijn historici, tour operators van battlefield tours, diverse toeristische organisaties en andere geïnteresseerden. Een deel van de financiën komen van de Britse Nationale Loterij. Het zwaartepunt is in de loop der jaren komen te liggen op slagvelden in Groot Brittannië. Er is een register van beschermde slagvelden gemaakt en er wordt gelobbyd wanneer er op een voormalig slagveld dreigt te worden gebouwd of wegen aangelegd. Ook wordt er advies gegeven voor het inrichten van bezoekerscentra. Daarnaast worden er bijna wekelijks ergens in Groot Brittannië battlefield walks gehouden onder leiding van leden van de BFT.

De President van de BFT is de bekende professor Richard Holmes CBE. De Trust heeft een vaste medewerker in dienst, beschikt over een uitgebreide website www.battlefieldstrust.com en geeft een driemaandelijks blad 'Battlefield' uit. Vanuit de BFT is enkele jaren geleden de International Guild of Battlefield Guides ontstaan. Als een van de *Founder Members* heeft Wybo Boersma in de loop der jaren vele bijeenkomsten bijgewoond. In 2003 organiseerde hij met medewerking van het Airborne Museum en de VVAM een BFT-conferentie in Arnhem, met als sprekers o.m. luitenant-kolonel Brongers en luitenant-kolonel Klinkert. Onlangs heeft Board of Trustees van de Battlefield Trust besloten Wybo een levenslang lidmaatschap aan te bieden 'in recognition of the contribution you have made to battlefield studies and all your work at the Airborne Museum'. Wybo is uiteraard zeer verguld met dit eervolle lidmaatschap.

COLOFON

De Nieuwsbrief is een uitgave van de Vereniging Vrienden van het Airborne Museum, Oosterbeek en verschijnt vier keer per jaar. Het doel is bekendheid te geven aan het Airborne Museum, de activiteiten van de Vereniging Vrienden en de geschiedenis van de Slag om Arnhem. Redactie: drs. Robert P.G.A. Voskuil, Wybo Boersma en Joop Bal.

Coördinatie verzending, archivering & distributie losse nummers Nieuwsbrief: Chris van Roekel, Oosterbeek.

Vormgeving Nieuwsbrief: Hildebrand DTP, Wageningen.

Druk: Drukkerij Verweij Wageningen B.V.

E-mail adres VVAM: info@vriendenairbornemuseum.nl.

Telefoon: (0318) 63 96 33.

Postadres: VVAM, t.a.v. Ivar Goedings, Postbus 8047, 6710 AA, Ede.

Penningmeester en Coordinator Airborne News Flash: Vincent Luyten.

Website van de VVAM: www.vriendenairbornemuseum.nl